

Noord-Nederland is absoluut géén DDR

Van onze medewerker

Tot ontsteltenis van regionale bestuurders in Groningen, Friesland en Drenthe wil staatssecretaris Van Gennip van Economische Zaken de Langmansteun aan het Noorden vanaf 2006 stopzetten. Jouke van Dijk, hoogleraar regionale arbeidsmarktanalyse aan de Rijksuniversiteit Groningen, hekelt het randstedelijk provincialisme van de staatssecretaris en pleit voor een nieuwe spreiding van overheidsdiensten.

Eind jaren negentig stelde een commissie onder leiding van oud-minister van Economische Zaken Harry Langman vast dat de economische achterstand van het Noorden 43.000 banen bedroeg. Om die achterstand weg te werken zou in tien jaar tijd tien miljard gulden extra in het Noorden moeten worden geïnvesteerd. In 1998 werd daartoe het Langmanakkoord afgesloten; de plannen werden vormgegeven in het Kompas voor het Noorden. Om praktische redenen werd de uitvoering opgedeeld in een periode tot en met 2006 en een periode van 2007 tot 2010. Staatssecretaris Van Gennip wil nu vanaf 2006 alleen nog investeren in economisch sterke regio's.

Noord-Nederland is dus een zielig achterstandsgebied?

Het is een goed idee daar te investeren waar het geld het meeste rendement geeft. Het probleem is dat mevrouw Van Gennip de suggestie wekt dat je in het Noorden van het land niet rendabel kunt investeren, dat het eigenlijk niet nodig is en dat het geld in de Randstad meer rendement oplevert. Er is een evaluatieonderzoek gedaan naar de eerste fase van het Kompas. Dat komt er helemaal niet zo slecht uit. Om dan meteen te zeggen 'het wordt niks' is natuurlijk een beetje raar. Ik heb het idee dat de staatssecretaris is beïnvloed door een randstadlobby die zegt dat er juist in de Randstad problemen zijn die moeten worden opgelost.

Volgens u maakt Van Gennip zich schuldig aan een soort randstedelijk provincialisme?

Ja, en niet gehinderd door al te veel kennis van zaken. Het onderzoek dat is gedaan naar de Kompasgelden laat zien dat er redelijk veel structurele arbeidsplaatsen bijkomen. Dat is een positief effect, maar mevrouw Van Gennip is daar sceptisch over. Ze heeft een soort tegenonderzoek laten doen door de Stichting Economisch Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Dat is een algemeen verhaal in de trant van 'evalueren is moeilijk en er is hier en daar wel wat af te dingen op de evaluatie van de Kompasgelden'. Ik vind het vreemd om speciaal voor het regionaal beleid een tegenonderzoek te laten uitvoeren. Ik ben er bijna zeker van dat als het innovatiebeleid van premier Balkenende, waar hij en het kabinet zo

trots op zijn, tegen het licht wordt gehouden, ook niet keihard is aan te tonen dat het heel goed werkt. Dat kan wel eens minder effectief zijn dan het regionale beleid, maar dat betekent ook niet dat er dan onmiddellijk mee wordt gestopt.

Wordt er gemeten met twee maten?

Als er in het Noorden wordt geïnvesteerd, wordt dat verkocht als iets extra's, als regionaal beleid. Als hetzelfde in het Westen gebeurt, wordt dat gezien als de normaalste zaak van de wereld. Ruim dertig jaar geleden had je al het Integraal Structuurplan voor het Noorden des Lands, waardoor het Noorden honderd miljoen gulden per jaar extra kreeg. Dat was ongeveer hetzelfde bedrag als het jaarlijkse tekort van het openbaar vervoer in Amsterdam. Over dat laatste hoorde je niemand, maar het geld ging er wel naar toe.

Een paar jaar geleden zei u dat het Noorden maar moet wennen aan de achterstand.

Qua werkgelegenheidsgraad, het aantal werkenden per duizend mensen, zal het Noorden altijd wel een kleine achterstand houden. Om een gechargeerd voorbeeld te noemen: als iemand gedurende zijn leven in het Noorden twee keer een half jaar werkloos is, en iemand uit het Westen één keer, dan mag de werkloosheid in het Noorden twee keer zo groot zijn. Een verschil door de economische structuur hoeft dus niet erg te zijn. Je moet wel zorgen dat de achterstand niet te groot wordt. Het gevaar is dat de werkloosheid zich in een bepaald gebied concentreert, zoals Oost-Groningen. Voor een deel kun je dat voorkomen met economisch beleid, voor een deel met sociaal beleid, bijvoorbeeld door additionele werkgelegenheid te creëren in de vorm van wat vroeger Melkertbanen waren.

In september verkondigde de Duitse president Köhler dat men maar moet wennen aan de verschillende levensomstandigheden in Oost- en West-

Duitsland. Is het Noorden de DDR van Nederland, zoals het Algemeen Dagblad afgelopen zomer kopte?

Absoluut niet. In het Oosten van Duitsland heb je het op bepaalde

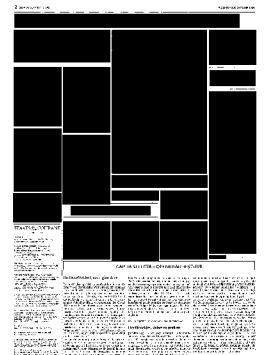
plaatsen over werkloosheidspercentages van ruim boven de twintig procent. Daarvan is hier absoluut geen sprake.

Uit een onderzoek van uw collega Jan Oosterhaven blijkt dat investeringen in Schiphol en de Rotterdamse haven juist minder rendement opleveren dan eenzelfde investering in Noord-Nederland. Het geld zou via de mainports weglekken naar het buitenland. Kent u dat onderzoek?

Ja, en daar heeft hij grotendeels gelijk in. Oosterhaven is ook betrokken geweest bij een theoretisch onderzoek naar wat er gebeurt als er 250.000 arbeidsplaatsen uit het Westen naar het Noorden verschoven worden, hoe dat macro-economisch uitpakt. Voor Nederland, en voor het Noorden natuurlijk, bleek dat positief te zijn. Uiteindelijk bleek de Randstad daar ook voordeel van te hebben, omdat daar weer ruimte komt voor andere activiteiten. Het is daar vrij vol en dat maakt investeren duur, dus alle maatregelen die je kunt nemen om economische activiteiten wat egalier over het land te verspreiden hebben heel snel positieve effecten.

Ik moet nu denken aan de spreiding van rijksdiensten in de jaren zeventig. Die wordt toch als mishikt beschouwd?

De spreiding van rijksdiensten is het meest effectieve regionale beleid dat er ooit is geweest. Dat is namelijk iets dat je als overheid heel direct kunt sturen. Als je investeringspremies geeft, moet je altijd maar afwachten hoeveel en welke bedrijven daar gebruik van maken. Ik geloof nog steeds dat je delen van ministeries best naar het Noorden kunt verplaatsen. Het Rijk werkt tegenwoordig met zogenaamde shared servicecenters (rijksbrede diensten, bijvoorbeeld op het gebied van human resource management, red.), die zouden prima in het Noorden kunnen worden gevestigd, maar verder dan Amersfoort wil men niet gaan. Waarom is mij volstrekt onduidelijk. Je hebt tegenwoordig zulke goede internetsverbindingen dat dat prima kan.

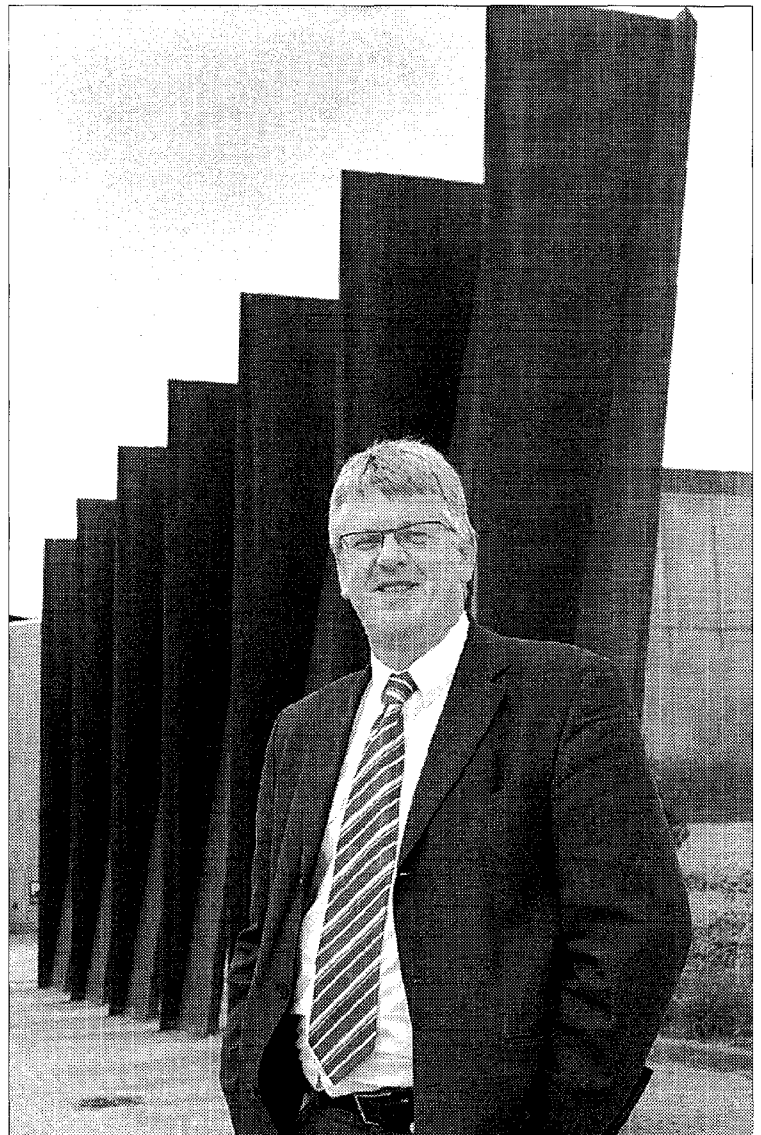
Maar zodra de mogelijkheid zich voordeed, ging KPN, voorheen de PTT, toch op een drafje terug naar de Randstad?

Dat is niet waar. Alleen het hoofdkwartier ging terug naar Den Haag, maar daar kwamen andere afdelingen voor terug. Het had natuurlijk ook iets kunstmatigs dat het hoofdkwartier van de PTT in Groningen moest zitten. Maar als je nu de banen van KPN in Groningen gaat tellen, kun je niet constateren dat het aantal erg is afgenomen. Vroeger waren er wat meer managers, nu zijn het vooral ict-ers. Dat is hoogwaardige werkgelegenheid en die is er nog steeds. Achteraf was dat een groot succes.

Bert Platzer

**De spreiding van
rijksdiensten is het
meest effectieve
regionale beleid geweest**

**Van Gennip wekt de suggestie dat investeren
in het Noorden eigenlijk niet nodig is**

Hoogleraar regionale arbeidsmarktanalyse Jouke van Dijk: 'Als er in het Noorden wordt geïnvesteerd, wordt dat verkocht als iets extra's, als regionaal beleid. Als hetzelfde in het Westen gebeurt, is dat de normaalste zaak van de wereld.' Foto: Antoinette Borchert